

ВІДГУК

**офіційного опонента на дисертацію Набієва Ботіра Пардаєвича на тему
«Кримінально-правові та кримінологічні засади запобігання
домашньому насильству в умовах воєнного стану», представлену до
захисту у разову спеціалізовану вчену раду Національної академії
внутрішніх справ на здобуття ступеня доктора філософії за
спеціальністю 081 «Право»**

Ступінь актуальності обраної теми

Упродовж останніх десятиліть проблема домашнього насильства набула особливої актуальності та суспільної значущості в багатьох країнах світу. У міжнародній спільноті спостерігається послідовне зростання нетерпимості до будь-яких форм насильницької поведінки щодо людини, зокрема в межах сімейно-побутової сфери. Домашнє насильство розглядається не лише як правопорушення, а й як соціальне явище, що безпосередньо загрожує фізичному, психологічному та соціальному благополуччю людини, підриваючи основи демократичного та правового суспільства.

Для України ця проблема також є надзвичайно гострою. За даними Програми розвитку ООН, внаслідок фізичного домашнього насильства щорічно потерпають близько двох мільйонів осіб, з яких понад 80% становлять жінки – переважно жертви насильницьких дій з боку чоловіків. При цьому встановлено, що щороку внаслідок домашнього насильства в Україні гине близько 600 жінок, що свідчить про критичний рівень цієї проблеми та необхідність її системного вирішення.

Особливої ваги набуває дослідження феномену домашнього насильства в умовах дії правового режиму воєнного стану. Збройний конфлікт істотно впливає на психологічний стан населення, спричиняючи підвищену тривожність, чергування станів психоемоційного збудження й апатії, істеричні або агресивні реакції на зовнішні подразники, пов'язані з війною (обстріли, втрати, переселення тощо). Участь значної кількості чоловіків у бойових діях підвищує ризик розвитку у них таких психічних розладів, як посттравматичний стресовий розлад, постконтузійний синдром, депресивні й тривожні стани, які у певних випадках можуть трансформуватися у деструктивну, агресивну поведінку щодо найближчого соціального оточення, зокрема членів родини.

Запобігання кримінальним правопорушенням, пов'язаним із домашнім насильством, становить складне та комплексне завдання саме кримінологічної

політики. Таку складність зумовлюють – приватний характер сімейного життя, який істотно обмежує можливості суспільного й інституційного контролю, а також емоційна залежність, притаманна сімейним відносинам, що нерідко спонукає потерпілих до мовчання, прощення або уникнення звернення до правоохоронних органів. Суспільна толерантність до певних форм насильницької поведінки, збереження традиційних патріархальних стереотипів та слабкість реабілітаційної інфраструктури ще більше ускладнюють ефективне реагування на такі правопорушення.

Варто підкреслити, що хоча упродовж останніх років спостерігається активізація наукових досліджень щодо запобігання та протидії домашньому насильству, більшість із них зосереджені переважно на окремих аспектах цієї проблематики – адміністративно-правових чи кримінально-правових. Натомість комплексний підхід до запобігання домашньому насильству в особливих умовах досі не отримав належного наукового осмислення, що свідчить про актуальність обраної теми дисертаційного дослідження, яка має не лише теоретичне, а й безпосереднє практичне значення для підвищення ефективності національної системи протидії насильству в сім'ї, особливо в умовах воєнного стану та поствоєнного відновлення соціуму.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача

Науковий рівень дисертаційного дослідження та наукових публікацій Б. П. Набієва відповідає вимогам, що висуваються до робіт на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Робота узгоджується з Конвенціями Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція, 2011 р.) й захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (Лансаротська конвенція, 2021 р.), а також виконана відповідно до Національної стратегії у сфері прав людини (Указ Президента України від 24 березня 2021 року № 119/2021), Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2025 року (постанова Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2021 року № 145), Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки (Указ Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023), Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки (наказ МВС України від 11 червня 2020 р. № 454) й Основних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2021–2024 роки (рішення Вченої ради від 21 грудня 2020 р., протокол № 23).

Основні положення дисертації опубліковано в шести наукових працях, серед яких три статті – у виданнях, включених МОН України до переліку

наукових фахових з юридичних наук, три тези наукових доповідей на науково-практичних заходах. Вони відображають наукову новизну обраної Б. П. Набієвим теми.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях

Дисертація за характером і змістом розглянутих питань є одним із перших комплексних монографічних досліджень, у якому реалізовано науково обґрунтований підхід до формування системи кримінально-правових і кримінологічних заходів запобігання домашньому насильству із визначенням практичних шляхів реалізації низки праксеологічних завдань в умовах воєнного стану.

Ціла низка результатів і висновків, які з них слідують, були отримані вперше і мають достатній ступінь наукової новизни, зокрема:

– кримінологічний аналіз показників офіційної статистичної звітності дозволив встановити, що в умовах масштабних воєнних дій на території України, а також загальних тенденцій щорічного зростання рівня насильства, спостерігається стійке збільшення кількості латентних кримінальних діянь у сфері сімейно-побутових відносин, адміністративних правопорушень, передбачених ст. 173-2 КУпАП, кримінальних правопорушень за ст. 126-1 КК України й тяжких злочинів пов'язаних із домашнім насильством, у зв'язку з цим теоретично обґрунтовано необхідність удосконалення системи запобігання домашньому насильству з урахуванням умов воєнного стану масового внутрішнього переміщення населення, зростання соціальної вразливості та процесів маргіналізації, з урахуванням специфіки окремих регіонів, зокрема деокупованих територій;

– запропоновано аргументи на користь спеціального суб'єкта домашнього насильства (поряд із загальними ознаками – фізична особа, осудність, досягнення 16-річного віку, пов'язаний сімейними, а саме – шлюбно-сімейними, родинними відносинами), у зв'язку з чим науково обґрунтовано виключення термінологічних сполучень «сімейні відносини» та «близькі відносини» із чинної редакції ст. 126-1 КК України, замінивши на «родинні відносини»;

– розроблені шляхи реалізації кримінологічної моделі загальносоціального запобігання домашньому насильству в умовах тривалого воєнного конфлікту та зростання соціальної напруги у суспільстві на основі міжсекторального підходу в *Комплексній програмі запобігання домашньому насильству до 2030 року*, яка поєднує правові, організаційні, виховні, інформаційні, медичні, соціальні та військові напрями й має стати дієвим інструментом забезпечення безпеки в родинному середовищі;

– науково доведено доцільність запровадження у практику запобігання домашнього насильства *кримінологічної методики стратегічного планування*, яка охоплює тривалий період часу, як спосіб досягнення складної мети мінімізації насильницької злочинності в сім'ї та поетапне впровадження пріоритетних заходів визначених міжнародними й вітчизняними нормативно-правовими актами з розробленням та прийняттям програм і планів на обласному й місцевому рівнях;

– розроблену кримінологічну модель упровадження спеціально-кримінологічних заходів запобігання домашньому насильству на прифронтових й деокупованих територіях інтегрованих до загальної системи безпеки громадян (груповий рівень), а також індивідуально-профілактичних заходів, які обумовлюються масовим переміщенням населення, впливом стресових чинників, деструкцією соціальних зв'язків, зниженням рівня соціального контролю та зростанням психологічної напруги (особистісний рівень).

Заслуговують на увагу й такі концептуальні положення, зокрема щодо розуміння кримінального правопорушення пов'язаного з домашнім насильством як суспільно небезпечне діяння, передбачене нормами Особливої частини КК України, що полягає у вчиненні фізичного, психічного, економічного або сексуального насильства відносно подружжя, колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних чи близьких відносинах; суб'єкта домашнього насильства – особа, яка вчинила кримінальне правопорушення, передбачене ст. 126-1 КК України, і здатна нести за його вчинення відповідно до КК України кримінальну відповідальність; загальносоціального запобігання домашньому насильству – комплекс заходів правового, організаційного, інформаційного та іншого характеру, які спрямовані на усунення, блокування або нейтралізацію детермінант, що спричиняють або сприяють формуванню протиправної поведінки кривдника у сфері родинних відносин; класифікації кримінально-правових заходів реагування на прояви домашнього насильства у формі покарань, які можуть застосовуватися судами у межах санкцій норм Особливої частини КК України: не пов'язані з обмеженням волі (штраф; позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, як окремо, так і в поєднанні з іншими видами покарання; громадські роботи; виправні роботи; покарання із застосуванням пробаційного нагляду); пов'язані з обмеженням волі (арешт; обмеження волі; позбавлення волі на певний строк; довічне позбавлення волі – за наявності кваліфікуючих обставин або у випадку вчинення особливо тяжких злочинів у межах сімейних відносин).

Варто наголосити, що у роботі окреслені подальші напрями досліджень, а саме систематизація детермінантів, що зумовлюють інтенсифікацію деструкції сімейної сфери в умовах збройного конфлікту на

воєнні й обумовлені ними соціально-економічні, організаційно-правові, морально-психологічні обставини, а також об'єктивні й суб'єктивні фактори впливу; кримінологічна характеристика осіб, які вчиняють домашнє насильство, з виокремленням соціально-демографічних (стать, вік, освіта, сімейний стан, соціальні зв'язки), кримінально-правових (наявність судимостей, рецидив, поведінка після відбуття покарання) та морально-психологічних (інтелектуальні, вольові, моральні якості, біопсихологічні й індивідуальні властивості та мотивуючі чинники психічного життя й поведінки особи) ознак і властивостей, що виявляються у злочинній поведінці, детермінованій воєнними подіями й агресією у родинних відносинах; підходи до вдосконалення професійної підготовки поліцейських щодо запобігання домашньому насильству (формування професійних знань, вмінь та навиків («hard skills»); соціальних орієнтирів («soft skills»)); теоретичне бачення практичної реалізації віктимологічних заходів запобігання домашньому насильству, яке орієнтоване на трансформацію професійних підходів до захисту постраждалих осіб: створення спеціалізованих підрозділів поліції та громадських центрів допомоги жертвам насильства; запровадження системи професійної підготовки кадрів із фокусом на партнерську модель взаємодії між працівниками правоохоронних органів і потерпілими; розроблення і впровадження цільових віктимологічних програм, спрямованих на зниження рівня вторинної віктимізації, підвищення довіри до правоохоронної системи та формування безпечного соціального середовища.

Результати дисертаційного дослідження опубліковані у фахових виданнях України, а також представлені у вигляді доповідей на науково-практичних конференціях. Публікації повністю відповідають предмету дослідження і вирішують завдання, що були поставлені в дисертації. Отримані висновки й результати автора з відповідної тематики запропоновані до впровадження в ряді профільних закладів вищої освіти України. Таким чином, дисертаційне дослідження Набієва Ботіра Пардаєвича виконане на достатньому науково-методичному і методологічному рівнях.

Результати і положення дисертації, які виносяться на захист, відповідають всім вимогам щодо здобуття ступеня доктора філософії, є обґрунтованими та логічними, мають високий ступінь наукової новизни та практичне значення.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Обґрунтованість результатів дослідження, положень та висновків дисертаційної роботи Набієва Ботіра Пардаєвича не викликають жодних зауважень. Вони логічно витікають із тексту дисертаційного дослідження та

базуються на власних судженнях автора, зібраних матеріалах, їх аналізі та узагальненні. Подані пропозиції щодо удосконалення чинного законодавства України оформлені належним чином, мають важливе теоретичне та практичне значення.

Емпіричну базу дослідження становлять: зведені матеріали аналізу 132 кримінальних проваджень, відкритих за ст. 126-1 КК України протягом 2022–2024 років у різних регіонах України; узагальнені результати опитувань, проведених серед 58 прокурорів, 138 слідчих та 284 працівників підрозділів превентивної діяльності, патрульної поліції Національної поліції України у Запорізькій, Дніпропетровській, Київській, Львівській, Миколаївській, Полтавській, Сумській та Харківській областях; аналітичні матеріали, зокрема звіти, узагальнення та статистичні дані МВС України, Національної поліції України, Офісу Генерального прокурора, Державної судової адміністрації України; матеріали міжнародних інституцій, таких як Група експертів з дій проти насильства стосовно жінок і домашнього насильства (GREVIO), Дитячий фонд ООН (UNICEF), Європейський центр захисту прав людини (ЕНРАС) та ін.; результати діяльності громадських організацій, зокрема «Ла Страда – Україна», «Форпост», «Сильні» та інших, що спеціалізуються на питаннях захисту прав постраждалих від домашнього насильства.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності

Використання методологічного підходу забезпечило обґрунтованість та достовірність результатів наукового пошуку. Методологічну основу дослідження складають загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання, застосування яких визначається метою та завданнями наукового пошуку, об'єктом та предметом дослідження, зокрема: діалектичний – застосовувався для дослідження феномену домашнього насильства в його історичній еволюції, правовому регулюванні, взаємозв'язку з іншими проявами протиправної поведінки, а також для аналізу детермінаційного комплексу; системний – дав змогу розглядати домашнє насильство як багаторівневий комплекс взаємопов'язаних елементів, виявити внутрішні зв'язки між ними; історико-правовий – використаний для дослідження етапів становлення та розвитку наукової думки, законодавчого забезпечення і правозастосовної практики щодо запобігання домашньому насильству; структурно-функціональний – застосований для визначення кримінологічної характеристики домашнього насильства в умовах воєнного стану та розроблення відповідних заходів запобігання; моделювання – був ключовим при формуванні кримінологічної моделі охорони сім'ї та захисту жертв домашнього насильства, підготовці висновків, загальних оцінок і пропозицій

щодо вдосконалення законодавства та практики його застосування; логіко-юридичний – сприяв обґрунтуванню проєкту плану заходів у межах предмету дослідження; контент-аналізу – використовувався під час опрацювання емпіричних даних, отриманих з відкритих джерел (матеріалів Національної поліції України, прокуратури, громадських організацій), із подальшою кількісною та якісною обробкою й інтерпретацією; соціологічні (анкетування, інтерв'ювання, спостереження) – застосовані для збирання емпіричної інформації, вивчення думок респондентів щодо проблематики дослідження та оцінки ефективності заходів запобігання; статистичні – використані для обробки офіційної статистичної інформації, аналізу зібраних даних, виявлення тенденцій та рівнів поширення домашнього насильства.

Методологічні підвалини дослідження забезпечили раціональне поєднання емпіричних та теоретичних методів. Адже перші є ефективними знаряддями отримання й підтвердження лише фактичної інформації (тобто такої, що пов'язана з конкретними ситуаціями, подіями, обставинами тощо). Для обґрунтування ж загальних положень чи висновків застосовано інструментарій теоретико-критичного аналізу, що базується на закономірних принципах побудови аргументаційних процедур. Тим самим окреслено принципівий характер висновків, який неможливо обґрунтувати виключно емпіричними спостереженнями діяльності Національної поліції України чи шляхом статистичних досліджень.

Проведене дослідження дозволило автору отримати нові результати у вигляді наукових висновків щодо кримінально-правових та кримінологічних засад запобігання домашньому насильству з обґрунтуванням на основі проведеного дослідження найбільш ефективних шляхів удосконалення діяльності правоохоронних інституцій.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження

Сформульовані і аргументовані у дисертації теоретичні положення, висновки, пропозиції та рекомендації можуть бути використані у:

– *науково-дослідній роботі* – для подальших наукових досліджень проблем запобігання домашньому насильству та кримінальним правопорушенням пов'язаних з ним (акт Національної академії внутрішніх справ від 12 квітня 2025 р.);

діяльності Національної поліції України – для розроблення та удосконалення відомчих і міжвідомчих нормативно-правових актів, а також підготовки методичних рекомендацій з питань організації ефективної системи запобігання домашньому насильству, забезпечення належного захисту прав і законних інтересів потерпілих;

освітньому процесі – для підготовки підручників, лекцій, навчально-практичних посібників, методичних рекомендацій з навчальних курсів

кримінального права та кримінології, що використовуються під час проведення різних форм навчальних занять і тренінгів у межах підготовки здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» та «магістр» за спеціальністю 081 «Право», а також у системі підвищення кваліфікації працівників Національної поліції України (акт Національної академії внутрішніх справ від 12 квітня 2025 р.).

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому

Дисертаційна робота Б. П. Набієва складається з анотації, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (241 найменування на 25 сторінках) та трьох додатків на 8 сторінках. Повний обсяг дисертації становить 275 сторінок, з них основний текст дисертації – 227 сторінок.

У цілому дисертація являє собою системне, цілісне та комплексне дослідження, в якому відповідно до обраної мети і завдань здійснено теоретичне узагальнення й запропоновано нове вирішення наукового завдання. Усі розділи роботи логічно поєднані й відбивають головну, на думку опонента, національно-правову ідею, а саме запобігання кримінальним правопорушенням.

Тут варто наголосити, що у сучасних умовах проблема запобігання домашньому насильству в Україні набуває особливої гостроти, оскільки вона безпосередньо зачіпає фундаментальні права людини на життя, безпеку, гідність і свободу від жорстокого поводження. Домашнє насильство – це не лише порушення кримінального закону, а й глибока соціальна проблема, що має комплексну природу, охоплюючи правові, психологічні, культурні, економічні та гендерні аспекти. Попри певні позитивні зрушення у сфері нормативного врегулювання – зокрема прийняття Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (2017), а також внесення змін до Кримінального кодексу України (ст. 126-1), – система запобігання домашньому насильству в Україні залишається фрагментарною, недостатньо ефективною та реактивною за своєю природою.

Проблема запобігання домашньому насильству в Україні є багатоаспектною і потребує системного підходу, який передбачає консолідацію зусиль державних інституцій, громадянського суспільства, міжнародних партнерів та наукової спільноти. Лише за умов комплексної, скоординованої політики та орієнтації на захист людської гідності можливе створення ефективної національної системи протидії домашньому насильству, здатної захистити найвразливіших членів суспільства.

Проведене здобувачем дослідження є завершеним, його вивчення дозволяє зробити висновок про належний рівень проведеного дослідження, за результатами котрого сформовані теоретичні положення, пропозиції до

законодавства, практичні рекомендації, що розкривають зміст предмету дослідження.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації в практиці

Отримані Набієвим Ботіром Пардаєвичем результати дисертаційного дослідження щодо кримінально-правових та кримінологічних засад запобігання домашньому насильству в умовах воєнного стану рекомендуються для використання у діяльності закладів вищої освіти, в науково-дослідних розробках установ й організацій, дослідниками при написанні статей та монографій, плануванні досліджень за даним напрямом.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача

Загалом позитивно оцінюючи наукову роботу Б. П. Набієва, необхідно звернути увагу на деякі положення, що могли б слугувати предметом подальших наукових досліджень або дискусії під час публічного захисту:

1. У дисертації автор справедливо звертає увагу на відсутність чітких стратегічних орієнтирів державної політики щодо запобігання домашньому насильству, а також актуальність міждисциплінарного підходу до розв'язання такої проблеми в умовах воєнного стану. Водночас Б. П. Набієв недостатньо конкретизує зміст та межі такого підходу: не визначено, які саме наукові напрями (право, соціологія, психологія тощо) мають бути інтегровані у розробку комплексної системи запобігання; не подано чіткої моделі взаємодії відповідних інституцій та фахівців, що ускладнює практичне застосування запропонованих теоретичних положень у сфері формування ефективної кримінологічної політики та механізмів міжвідомчої координації.

2. У підрозділі 1.2 дисертації ґрунтовно охарактеризовано кримінально-правові норми, що передбачають відповідальність за вчинення домашнього насильства, зокрема проаналізовано зміст ст. 126-1 КК України, а також окремі кваліфікуючі ознаки (ст. 152, 153 КК України) та обтяжуючі обставини (ст. 67 КК України). Разом із тим, виклад дослідження має переважно описовий характер і не супроводжується належною теоретичною систематизацією виявлених положень у контексті концепту запобігання. Відсутній чіткий розподіл між превентивними, каральними та змішаними за характером кримінально-правовими засобами впливу. Також бракує критичного аналізу ефективності застосування санкцій, зокрема у випадках застосування пробаційного нагляду як альтернативи позбавленню волі. Це створює певну прогалину між описом нормативної бази та її аналітичним осмисленням у кримінологічному аспекті.

3. У підрозділі 2.2. дисертант, формулюючи перелік детермінант, що впливають на вчинення домашнього насильства, розділив їх на об'єктивні та суб'єктивні, але не визначив, в чому сутність тих чи інших. В результаті до об'єктивних детермінант були віднесені явища та процеси, які залежать від волі людей і які люди здатні змінити, тобто є суб'єктивними, зокрема «недооцінка суспільної небезпеки домашнього насильства та його наслідків, низька правова грамотність населення, пропаганда у засобах масової інформації насильства та жорстокості, деструктивний вплив відеопродукції». Водночас до числа суб'єктивних детермінант потрапили явно об'єктивні процеси – «поширення неформальних (офіційно незареєстрованих) шлюбів, алкоголізму та наркоманії».

4. Дисертант запропонував систему віктимологічного моніторингу жертв домашнього насильства, спрямовану на виявлення потенційних жертв, збирання та оцінку віктимологічної інформації. Вважаємо, що більш доцільно було б запропонувати систему моніторингу потенційних кривдників, схильних до проявів насильства в сім'ї, спрямовану на їх раннє виявлення та здійснення превентивного впливу на них.

5. Дослідження ґрунтується на значній та цікавій емпіричній базі, але її опис (с. 21) містить традиційні для дисертаційних досліджень недоліки і є неповним. При описі вибірок не вказані деякі важливі моменти – застосований метод або методи відбору, опис генеральних сукупностей, помилки вибірок. Без цих даних репрезентативність вибірок не можна вважати підтвердженою.

Висловлені зауваження носять переважно уточнюючий характер і не впливають на загальну позитивну оцінку виконаного дослідження. Вони переслідують мету запросити автора до наукової дискусії та врахувати зазначені зауваження у подальшій науковій розробці проблематики дослідження.

Відсутність порушень академічної доброчесності

У ході вивчення як дисертаційного дослідження, так і наукових публікацій, фактів порушень академічної доброчесності не виявлено. Дисертаційна робота Набієва Ботіра Пардаєвича є оригінальною, самостійно виконаною науковою працею.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам

1. Дисертаційна робота *Набієва Ботіра Пардаєвича на тему «Кримінально-правові та кримінологічні засади запобігання домашньому насильству в умовах воєнного стану»*, подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», є комплексним, цілісним, завершеним науковим дослідженням, в якому отримано науково обґрунтовані результати, що відрізняються новизною в постановці і

вирішенні кримінологічних задач в умовах чинного законодавства з визначенням шляхів розв'язання низки фундаментальних і прикладних завдань охорони сім'ї в Україні.

2. Дисертація «Кримінально-правові та кримінологічні засади запобігання домашньому насильству в умовах воєнного стану» за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною значимістю здобутих результатів відповідає спеціальності 081 – Право та вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 261 (із змінами), наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор – **Набієв Ботір Пардаєвич** заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

**Професор кафедри
кримінального права та процесу
Державного податкового університету
доктор юридичних наук, професор**

Галина ДІДКІВСЬКА